

Reportatge. Una exposició sobre la lluita antipalúdica al Delta de l'Ebre mostra el fons del doctor Ildefonso Canicio al Museu de les Terres de l'Ebre, fins al 4 d'octubre

Alguns dels objectes del fons del doctor Canicio, exposats al Museu de les Terres de l'Ebre.

FOTO: JOAN REVILLAS

Dr. Canicio o com curar el paludisme al cor del Delta

ROSER REGOLF
AMPOSTA

A finals del segle XIX, el Delta de l'Ebre es va veure immers en el paludisme. L'expansió de l'arròs i les dures condicions del seu conreu van provocar un repte important per als professionals sanitaris: buscar la forma d'erradicar el

paludisme, una malaltia que el mosquit *Anopheles* transmetia amb la picada de la femella. I és que si abans de la introducció del cultiu el paludisme ja era una malaltia endèmica al Delta, la situació es va veure agreujada amb l'arribada de treballadors de València i a Andalusia per a les campanyes de la collita. Una

afluència de temporers que provenien de les zones on es trobava el plasmodi i que, conjuntament amb les condicions en què vivien al Delta de l'Ebre, van agreujar la situació sanitària.

En aquesta recerca d'un tractament per erradicar el paludisme, un dels doctors ebrencs més destacats va ser Ildefonso Canicio,

qui el 1923 inaugurava un dispensari a Sant Jaume d'Enveja amb el doctor Pablo Cartaña. Uns anys després, Cartaña va marxar a Barcelona, però Canicio va seguir al cor del Delta tractant el paludisme mentre exercia de metge de capçalera. Abans del seu dispensari, la Mancomunitat de Catalunya va engegar la lluita an-

tipalúdica als deltes de l'Ebre i del Llobregat, obrint al primer un dispensari antipalúdic a l'Aldea.

El tractament per al paludisme era la quinina, que se subministrava en forma de píndoles i que, segons detallaven des del Museu de les Terres de l'Ebre, tenia tan mal gust que s'obligava que els pacients la prenguessin a la mateixa consulta. Al dispensari, Artur Sánchez ajudava a Canicio a extreure sang, amb la qual es feien preparacions de gota grossa per ser analitzades al microscopi. D'aquesta manera, tots els casos eren recollits en unes fitxes on es plasmaven els resultats, en funció de si eren positius de paludisme o no, així com quin tipus de paludisme era.

El Dr. Canicio va morir el 1961 i el seu material mèdic va ser guardat per la seva família, que el 2018 va dipositar el fons al Museu de les Terres de l'Ebre. Més de 100 objectes i un miler de fitxes de pacients que, fins al 4 d'octubre, es poden veure en una exposició al Museu de les Terres de l'Ebre, on també es pot visionar l'audiovisual 'Un mal petit', d'Oriol Gracià, que forma part del cicle 'Ebre, Art i Patrimoni'.

Investigació actual

El paludisme va ser erradicat al Delta de l'Ebre el 1955, tot i això la malària causa anualment entre 2 i 3 milions de morts al món. Per acabar amb la malaltia, però, les mostres de sang del doctor ebrenca podrien ser molt importants. L'any 2016, científics del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) van seqüenciar l'ARN de les soques locals de dos espècies de paràsits que provoquen la malària gràcies a uns portaobjectes que la família de Canicio guardava, i que constitueixen els testimonis genètics més antics dels microorganismes que provoquen el paludisme a Europa.